
Virtuaalraha (ICO)

Seotud lingid

[ESMA, EBA ja EIOPA hoiatus](#)

- [Virtuaalraha ei kuulu järelevalve alla](#)

Mis ICO?

Viimasel ajal on investeerimismaailmas palju tähelepanu pälvinud plokiahela tehnoloogiat rakendavad ja virtuaalvääringutel baseeruvad rahastamisviisid. Sellist mudelit, mille puhul ettevõtja kaasab investoritelt investeeringuid mõnes ametlikus valuutas või virtuaalvääringus oma- või käibekapitali tarvis ning väljastab selle vastu plokiahelas kirjendatud ühikuid ehk inglise keeles token'eid, nimetatakse ICO-ks ehk inglise keeles *initial coin offering*.

Järgnevalt selgitame selle valdkonna põhimõisteid.

Token on tõend, mis väljendab plokiahela süsteemis mistahes vääringut või õigust.

Plokiahel ehk *blockchain* on hajus, tehingutel põhinev andmebaas, mis on jagatud kõigi selle kasutajate vahel. Igal kasutajal on koopia kõige hilisemast ahelast, mis hoiab endas kõiki tehinguid, mis kunagi tehtud. Mõned näited plokiahela kasutusest on Bitcoin ja Ethereum, mida kasutatakse vastavalt Bitcoin'i ja Ether'iga tehingute tegemiseks ja jälgimiseks.

Virtuaalvääring on mingi konkreetse väärtuse digitaalne esitus, mida ei ole emiteerinud selleks õigust omav keskpang, krediidasutus ega e-raha asutus, kuid mida mõnel juhul võib kasutada alternatiivse maksevahendina (*Virtual currency schemes – a further analysis*, 2015), arvestusühiku või väärtuse kogumise vahendina. Virtuaalsed mündid (*coins*) või token'id võivad esindada ka teisi õiguseid, näiteks väärtpabereid. Sellisel juhul võib nende müügitehingutele kohalduda väärtpaberituruseadus (VPTS).

Virtuaalvääringu puhul tuleb silmas pidada, et kui seda ei ole emiteerinud selleks õigust omav asutus, siis puudub selle omanikul kindlus, kas ta saab vääringu igal ajahetkel mõne ametliku valuuta vastu vahetada. Siinkohal toimib teatava tagatisena üksikute virtuaalvääringute adekvaatset nõudluse ja pakkumise vahetada peegeldav aktiivne järelturg, mis tagab tavakasutaja omanduses olevate mahtude juures piisava likviidsuse.

Millele investeerimisel tähelepanu pöörata?

Neil, kes virtuaalvääringutesse investeerida või ICO-des investorina osaleda soovivad, tuleks endale

selgeks teha antud investeeringu tingimused ning kontrollida, kas asjaomasel ettevõttel on vajalik tegevusluba. Samuti peaks kontrollima, kas pakkumine on Finantsinspektsioonis nõuetekohaselt registreeritud.

Finantsinspektsioon soovib kindlaks teha, kas ja millised õigused konkreetse tehinguga kaasnevad ning mille jaoks ettevõtte ICO raames kaasatud raha kasutab. Tegevusloata ettevõtete eest on Finantsinspektsioon varasemalt hoiatanud tarbijaveebis Minuraha.ee.

Enne investeerimisotsuse tegemist tasub tähelepanu pöörata järgmistele asjaoludele.

Rahvusvaheline ulatus – ICO-de ja virtuaalväeringute tehingute detsentraliseeritud iseloomu tõttu on tihtipeale keeruline sellist tegevust jälgida ja konkreetseesse jurisdiktsiooni paigutada. Tõenäoline on välisriikide õiguste kohaldumine, mis võivad mõneti erineda Eesti regulatsioonidest.

Emitendi risk – *token*'ite pakkuja on tihtipeale *start-up*, millel puuduvad varasem tegevus ja finantsnäitajad, mistõttu on investoril keerukas selle krediitvõimekust hinnata. Teisalt on *start-up*'ide puhul ka üsna suur läbikukkumise risk. Halvemal juhul aga pole emitendist ettevõtjat kantud ühtegi ametlikku registrisse või pole selgelt tuvastatav ettevõtjaga seotud isikute ring.

Spekulatiivne investering – *token*'ite väärtuse määramine ei ole üldjuhul läbipaistev, vaid spekulatiivne, ning nende kauplemisshind võib lühikese perioodi jooksul palju kõikuda. Eksisteerib risk, et investor kaotab kogu investeeritud summa, sest *token*'id muutuvad väärtusetuks.

Kõrged tootluslubadused – investoritel tasub olla tähelepanelik kõrgete tootluslubaduste suhtes, sest mida kõrgemat tootlust ettevõtte lubab, seda suuremad on ka investeeringuga kaasnevad riskid.

Pettuse risk – kuna *token*'itega tehtavad tehingud on anonüümset laadi, siis on ka pettuste ning rahapesu ja terrorismi rahastamise risk nende puhul kõrgem.

Virtuaalraha pakkujad ei kuulu järelevalve alla

Finantsinspektsioon juhib tähelepanu, et virtuaalraha valdkond on reguleerimata ala ning finantsjärelevalve asutused ei tee virtuaalraha skeemide üle järelevalvet. Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) avaldas omapoolse [hoiatuse](#) juba 2013. aastal. Samuti on 2017. aastal [investoreid](#) ja [turuosalisi](#) hoiatanud Euroopa Väärtpaberitururu (ESMA) järelevalve.

Virtuaalraha teenus pole seadustega reguleeritud, seda kontrollib vaid teenusepakkuja ise ning kõik riskid kannab virtuaalraha kasutaja. Virtuaalraha on uuenduslik alternatiiv tavapärasele maksesüsteemidele. See on digitaalne raha, mille on välja andnud ja mida tavaliselt ka kontrollib mõni IT arendaja. Seda maksevahendit kasutab ja aktsepteerib mingi kindel virtuaalne kogukond ning virtuaalrahal ei ole kaubakatet. Virtuaalraha saab omandada kahel viisil. Üks võimalus on seda osta reaalse raha eest vastavalt hetkel kehtivale vahetuskursile. Teiseks saab krüptilist virtuaalraha omandada konkreetsete tegevuste kaudu, näiteks kui reageerida mõnele reklaamile või pakkumisele, täita soovitud küsimustik või lubada oma arvutil lahendada keerulist krüptograafilist probleemi.

Tuntuim ning praegu tõenäoliselt edukaim virtuaalraha skeem on bitcoin, mille kaudu on võimalik osta nii interneti- kui ka reaalseid kaupu ja teenuseid. Bitcoin on sisuliselt innovaatiline andmevahetusprotokoll, mida saavad kasutada kõik need isikud, kes on selle vabavaralise programmi oma arvutis käivitanud.

Bitcoin'idega kaubeldakse virtuaalsetel börsidel. Nii bitcoin'i kui ka teiste virtuaalvaluutade hind on väga kõikuv. Virtuaalraha kasutajad peavad paratamatult nende suurte kõikumistega arvestama.

Lisaks tuleb arvestada sellega, et kui virtuaalraha omaniku arvutis ei ole vajalikku viirusetõrjet ega taastevõimalust, siis on võimalik virtuaalraha ootamatult kaotada.

ESMA, EBA ja EIOPA hoiatavad tarbijaid virtuaalvaluuta riskide eest

Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve (ESMA), Euroopa Pangandusjärelevalve (EBA) ja Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve (EIOPA) (edaspidi „kolm järelevalveametit“) hoiatavad tarbijaid nn virtuaalvaluuta ostmise ja/või omamise suurte riskide eest.

Praegu kättesaadav virtuaalvaluuta on digitaalne väärtus, mida ei väljasta ega garanteeri keskpank ega riigiasutus ning millel puudub valuuta või raha õiguslik staatus. Kõnealune valuuta on väga riskantne ega ole üldjuhul tagatud ühegi materiaalse varaga ning on ELi õigusaktidega reguleerimata, mistõttu ei pakuta tarbijatele mitte mingit õiguskaitset. Kolm järelevalveametit on mures seepärast, et üha enam tarbijaid ostab virtuaalvaluutat eelkõige ootuses, et virtuaalvaluuta väärtus üha kasvab, ilma et nad teadvustaksid suurt riski kaotada kogu investeeritud raha.

Virtuaalvaluuta, nagu Bitcoin, Ripple, Ether ning paljud teised, on hiljuti olnud väga volatiilne, mis tähendab seda, et valuuta hinnad on iga päev märkimisväärselt kõikunud. Näiteks Bitcoin'i väärtus kasvas 2017. aasta jaanuaris järsult umbes 1000 eurolt rohkem kui 16 000 euroni detsembri keskpaigaks ning kukkus veebruari alguses ligikaudu 70% ehk 5000 euroni. Hiljuti on Bitcoin madalseisust taastunud ligikaudu 40% ning praegu on selle kauplemisshind ligikaudu 7000 eurot. 100 suurima virtuaalvaluuta ülemaailmseks turuväärtuseks loetakse praegu rohkem kui 330 miljardit eurot.

Miks on virtuaalvaluuta ostmise tarbijate jaoks riskantne?

Kolm järelevalveametit hoiatavad tarbijaid, et virtuaalvaluuta võib olla väga riskantne ning üldjuhul ka väga spekulatiivse iseloomuga. Virtuaalvaluuta ostmisel peate arvestama, et on väga tõenäoline, et kaotate suure summa või isegi kogu investeeritud raha. Kui ostate virtuaalvaluutat või finantstooteid, mille kaudu võivad tarbijad virtuaalvaluutaga otseselt kokku puutuda, kaasneb sellega palju riske, sealhulgas järgmised.

- **Äärmine volatiilsus ja mulli oht** – enamikku virtuaalvaluutasid iseloomustab hinna äärmine volatiilsus ja on esinenud selgeid märke hinnamullist. Kui otsustate osta virtuaalvaluutat või finantstooteid, millega kaasneb virtuaalvaluuta, peate arvestama, et võite kaotada suure summa või isegi kogu investeeritud raha.
- **Kaitse puudumine** – vaatamata ELi rahapesuvastastele nõuetele, mis jõustuvad 2018. aasta teises pooles ning mida kohaldatakse virtuaalse rahakoti teenuse pakkujatele ning virtuaalvaluutade vahetusplatvormidele, ei ole virtuaalvaluuta ELi õigusaktidega reguleeritud. Samuti on ka virtuaalvaluutaturud, kus virtuaalvaluutaga kaubeldakse, ning nende hoidmiseks, säilitamiseks ja ülekandmiseks kasutatavad digitaalsed rahakotid ELi õigusaktidega reguleerimata. Seega, ostes või omades virtuaalvaluutat, puuduvad teil reguleeritud finantsteenustega seotud garantiid ja tagatised. Näiteks kui virtuaalvaluutade vahetusplatvorm või digitaalse rahakoti teenuse pakkuja põrub, lõpetab tegevuse või langeb küberrünnaku või varade omastamise ohvriks või vara konfiskeeritakse õiguskaitsemeetmete tulemusena, ei anna ELi õigusaktid mingisugust õiguslikku erikaitset, mis korvaks teie kahjud või taastaks juurdepääsu teie virtuaalvaluutahoiustele. Need riskid on juba materialiseerunud

arvukatel juhtudel üle kogu maailma.

- **Väljumisvõimaluste puudumine** – kui otsustate osta virtuaalvaluutat, võib juhtuda, et te ei saa sellega pika aja jooksul kaubelda ega vahetada seda traditsioonilise valuuta (näiteks euro) vastu. Seetõttu võite protsessi käigus kanda kahju.
- **Hinna läbipaistvuse puudumine** – virtuaalvaluuta hinnakujundus ei ole sageli läbipaistev. Seetõttu on suur risk, et te ei saa virtuaalvaluuta ostmisel või müümisel õiglast ja täpset hinda.
- **Tegevuse katkestused** – mõnda virtuaalvaluutade vahetusplatvormi on tabanud suured toimimisprobleemid, näiteks kauplemise katkestused. Nende katkestuste ajal ei ole tarbijad saanud osta ega müüa virtuaalvaluutat soovitud hetkel ning on kandnud kahju katkestuse perioodi jooksul toimunud virtuaalvaluuta hinnakõikumiste tõttu.
- **Eksitav teave** – teave, mis on kättesaadav tarbijatele, kes soovivad osta virtuaalvaluutat (kui selline teave on üldse kättesaadav), on enamasti puudulik, raskesti mõistetav, ei kajasta piisavalt virtuaalvaluuta riske ning võib seetõttu olla eksitav.
- **Virtuaalvaluuta ebasobivus enamikul eesmärkidel kasutamiseks, sealhulgas investeringuks või vanaduspensioni kavandamiseks** – virtuaalvaluuta suur volatiilsus, selle tuleviku ebakindlus ning virtuaalvaluutade vahetusplatvormide ja virtuaalse rahakoti teenuse pakujate ebausaldusväärsus teeb virtuaalvaluuta ebasobivaks enamikule tarbijatest, sealhulgas neile, kes soovivad teha lühiajalisi investeringuid, kuid eelkõige neile, kes on pühendunud pikaajalistele eesmärkidele, nagu säästude kogumine pensionipõlveks.

Mida saate enda kaitseks teha?

Kui otsustate osta virtuaalvaluutat või finantstooteid, mis annavad otsese juurdepääsu virtuaalvaluutale, peate täielikult mõistma nende olemust ja võetavaid riske. Ei maksa investeerida raha, millest ilmajäämist te endale lubada ei saa. Peate veenduma, et seadmed ning riistvara, mida kasutate virtuaalvaluutale juurdepääsemiseks või ostmiseks, hoiustamiseks või ülekandmiseks, oleksid varustatud sobivate ja ajakohaste turvameetmetega. Samuti peate teadvustama, et riskid ei vähene juhul, kui ostate virtuaalvaluutat ettevõttelt, mille tegevus on reguleeritud finantsteenuseid käsitlevate normidega.

Taustteave

Käesolev hoiatus põhineb kolme järelevalveameti asutamismääruse artikli 9 lõikel 3 ning on järjeks kahele 2017. aasta novembris tehtud ESMA avaldusele seoses esialgse müntide pakkumisega (ICO) ning varasemale tarbijahoiatusele ning kahele virtuaalvaluutat käsitlevale arvamusele, mille EBA avaldas detsembris 2013, juulis 2014 ja augustis 2016.

Virtuaalvaluutal on palju vorme. Esimene virtuaalvaluuta oli Bitcoin, mis loodi 2009. aastal. Sellest ajast alates on kasutusele võetud mitu teist virtuaalvaluutat, näiteks Ripple, Ether või Litecoin. Enamik neist põhineb hajutatud pearaamatu tehnoloogial, mis on tavapäraselt tuntud „plokiahelana“. Käesolevas aruandes ei võeta seisukohta asjaomase tehnoloogia ega selle muude võimalike rakenduste suhtes.

Viimati muudetud 29.03.2022 [Teavita mind, kui sisu muutub](#)